

הלכות מגילה וחנוכה

יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים ואינן מן המנין :

וביאור שתי מצות אלו בפרקים אלו :

כסף משנה

פרק ראשון

מגיד משנה

פ"א ב אחד הקורא וחד השומע וכו' לפיכך אם היה הקורא חש"י השומע ממנו לא יא. בס"ג דמגילה (דף י"ט) חק הכל כשרים לקרות את המגילה הו"ז מחש"ו סי' ה' היא חרש היינו שהוא מדבר ואינו שומע ואמרינן בגמרא מאן חנא חרש דיעבד נמי לא רבי יוסי היא דהתן הקורא את שמו ולא השמיע לאזנו יא ר"י אומר לא יא, ולפי זה לא קי"ל כי הא מהני' דהא בפרק היה קורא (בבב"ב פ"ו) איפסיקא הלכתא דלא כר"י ולפיכך יש לתמוה על רבינו שפסק שאם היה הקורא חרש השומע ממנו לא יא. ולכך י"ל שאין צוהה ספרי רבינו אלא שטעם וקטן בלבד לא חרש וכן נהגו בספר ח"ח שכן היה נוסחתינו בספרי רבינו וכך אמרו בירושלמי לית כלן חרש באשגרוה לישן היא מהני'. ואם נפסק לקיים נוסחה ספרינו דכתיב רבינו שכתוב בה חרש אפשר לדמות ולומר שסובר רבינו דחש"י דגמרא מוקי מהניתינן כר"י היינו אי אמרינן דכי היכי דפליגי בק"ש פליגי במגילה אבל כיון דחזינן דרבי גבי ק"ש שנה הקורא את שמו ולא השמיע לאזנו יא רבי יוסי אומר לא יא דמשמע

פ"א א קריאת המגילה בזמנה וכו' והכל חייבין בקריאתה מגילה וכו'. משנה פ"ק דערכין (דף ב') הכל חייבין במגילה ואמרינן לחשווי נשים וכדריב"ל דלמר נשים חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באזנה כנס והא דריב"ל פ"ק דמגילה (דף ד') ודין הקטנים שמתחבין אותן מפרש בסוגיא פרק הקורא את המגילה למפרע (דף י"ט) אבל חרש ושטות פטורין הם לגמרי כמו שכתבנו :

ואפילו כהנים בעבודתן מבטלין וכו'. מירמל פ"ק (דף ג') וכן מובא שם שמבטלין תלמוד תורה ושם מוכיח דביאור שכל המלות נדחוק מפניה הו"ז ממת מלוא :

ב אחד הקורא וכו'. משנה פרק הקורא את המגילה למפרע (דף י"ט) הכל כשרים לקרות את המגילה הו"ז מחש"ו וכו' יאודה משער בטקן והלכה כסתם משנה אבל אשה נראה מדברי רבינו שהיא מוזהרת את אחריים וכן עיקר :

ג מצוה לקרות את כולה וכו'. פסק הלכה בגמרא שם (דף י"ט) הלכה כדברי האומר כולה: ומצוה לקרואה וכו'. פ"ק מירמל חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום ובמשנה פרק הקורא את המגילה למפרע (דף כ') כל דבר שמצוה בלילה כשר כל הלילה ביום כשר כל היום: ומברך

הקורא קמן או שומע השומע ממנו לא יצא: ג מצוה לקרות את [ז] כולה. ומצוה לקרותה בלילה וביום. וכל הלילה כשר לקריאת הלילה. וכל היום כשר לקריאת היום. **א** טור סי' תרפ"ג עשין דרנ"ד: **ב** טור סי' תרפ"ג ט"ג ס"ג: **מברך**

לחם משנה

משמע דמסקנא עדיפא ליה לבט' לאוקמי מהני' כר' יהודה משום דהוי הלכתא כוותיה וכדכתיבו רס"ו ז"ל א"כ נראה דמסקנא מהני' ר' יהודה היא וליכא צה פלוגתא כלל ובקטן שהגיע לחינוך מכשיר אבל בקטן שלא הגיע לחינוך לא וכו' קשה דהיה לו לרבינו ז"ל לפסוק כמסקנא והיה לומר דבקטן שהגיע לחינוך כשר אבל בקטן שלא הגיע לא. וי"ל ולמרן הכל דרבינו ז"ל הוקשה לו בהלכה קושיא והוא דכשומר בגמרא לעולם ר' יהודה והפילו לכתחלה דהיינו אפשר לומר דאם היה ר' יהודה מכשיר בחרש והפילו לכתחלה הי"ל במהניתינן ר' יהודה מכשיר בקטן ובחרש ומדקאמר בקטן מכלל דכשאר מודה דשלתא למאי דס"ד מעיקרא דר"י מכשיר בחרש בדיעבד אבל לכתחלה לא אחי שפיר דלא אמר ר"י מכשיר בקטן ובחרש משום דבקטן מכשיר לכתחלה ובחרש אינו כן דלכתחלה אינו כשר אלא דוקא בדיעבד אבל השתא דאמרינן דאפילו לכתחלה מכשיר בחרש קשה, לכך מפרש הוא ז"ל הסוגיא דכשארנו בגמרא לעולם ר"י והפילו לכתחלה ר"ל דר' יהודה לכתחלה קאמר ומהני' דמגילה וההיא דשמע לא דמיון אהדדי דמגילה דהיי פרכומו בעינן עפי שמיעת און ור' יהודה דלמר ההם יא הכא מודה דלא יא וא"כ מהני' דחרש נמי אחיב כר"י ומש"ה אמר מכשיר בקטן דבהחרש מודה דלא יא וטעמא דפרסומו ניסא כדכתב הרב ב"י. והשתא אחי שפיר נמי דכתמיו דרבי לא קשו אהדדי דמגילה סתם לן לא יא משום פרכומו ניסא אבל בשמע לייכא פרכומו סתם לן דינא ועל זה אמרו בגמרא השתא דלחית להכי כלומר השתא דלשמעת לן פלוגתא דר"מ לא רצין לן לדמוקי ולומר דלית ליה דרביה אלא דרביה חית ליה וברייתא דבן פזי הוא ר"מ וברייתא דברכה המון הוא ר' יהודה אבל מהני' דחרש אחי ככ"ע מטעמא דפרישתא משום פרכומו ניסא ודלא כרש"י ז"ל דקאמר ולפי המסקנא אחי מהני' כר' יהודה והכוירי מהסרסו וכו' וכן מה שאמרו בגמ' בס' היה קורא השתא דלחית להכי וכו' ר"מ הא ר"י פירוש צכה"ג דברייתא דחורס ר"מ ודברכת המון ר"י יהודה אבל מהני' אחי ככ"ע ולהכי פסק רבינו ז"ל בחרש דלא יא דכ"ע מודו אבל בשמע והורס פסק דינא משום דליכא טעמא דפרסומו ניסא כדפרישתי. וה"ה כשהקשו בגמרא ואמרו ואלא אחי ר' יהודה והפילו לכתחלה אלא הא דתניא וכו' אחי לא הקשו מהני' דא"כ דר' יהודה הוא לכתחלה לא משיירא מהניתינן כלל דה"ל ר"י מכשיר בקטן ובחרש כדלקשינן. וי"ל דהוא הדין דהמקשה הוה מני לאקשויי אלא רוצה להקשות. לו מהברייתא דקאמרו בפירוש דלכתחלה לא וע"כ אחי כר' יהודה דל"כ אחי לא כמאן :

ג וכל הלילה כשר לקריאת הלילה וכו'. כתב ה"ה ז"ל דלמאן זה מדאמר במשנה (דף כ') כל דבר שמצוה ביום כשר כל היום דבר שמצוה בלילה כשר כל הלילה

פרק א א הכל חייבין בקריאתה אגשים וגרים ועבדים משוחררים וכו'. אפשר דרבינו ז"ל סבור כדכתב הרב"י בכו' חרפ"ט דעבדים שאלו ופילו לשם עבדות אינם חייבים ולהכי מפרש הוא ז"ל דדוקא עבדים משוחררים ואין לדמותם לנשים דשאינן נשים ע"י אשה. נשמה כנס וכמ"ש שם הרב"י ז"ל אבל אין לומר דרבינו ז"ל מפרש דעבדים דברייתא הם משוחררים משום דאם הם עבדים ממש נלמד מדין נשים דא"כ איך פירש דרבינו עבדים משוחררים דהשתא נמי קשה דככלל גרים הם ח"ו דהעיקר כמו שפירשתי :

וכן מבטלין תלמוד תורה. בפ"ק (דף ג') אמרו שמבטלין ח"ה ק"ו מעבודה ומה עבודה שהיא המורה מבטלין ח"ה לא כ"ש ובגמ' הקשו דלדברא ח"ה חמירא ואמר שם דח"ה דרביה חמירא מעבודה וא"כ נראה לכאורה דח"ה דרביה לא מבטלין מקמי מגילה כיון דלא ילפינן לה מעבודה וא"כ קשה על רבינו ז"ל למה אמר סתם מבטלין ח"ה ולא חילק בין יחיד לרבים. ונראה דאפילו ח"ה דרביה מבטלין והכתיב דגמרא שאלו שם מקרא מגילה ומת מלוא הי מנייהו עדיף ואין קי"ל דמת מלוא דוחה אפילו תלמוד תורה דרביה וא"כ אי תלמוד תורה דרביה דוחה מקרא מגילה מאי קמבעיא ליה השתא תלמוד תורה דרביה דדוחה מקרא מגילה מה מלוא דוחה אוחה כל שכן מקרא מגילה שנדחית מפני מה מלוא אלא ודאי דאפילו תלמוד תורה דרביה גמיה מפני מקרא מגילה ולהכי קמבעיא ליה :

ב אחד הקורא וחד השומע מן הקורא יא ידי חובתו. פרק הקורא למפרע (דף י"ט) משנה הכל כשרים וכו' הו"ז מחש"ו ר' יהודה מכשיר בקטן ובגמ' אמרו מאן חנא חרש דיעבד נמי לא א"ר מהני' ר' יוסי היא דהתן הקורא את שמו ולא השמיע לאזנו יא ר' יוסי אומר לא יא וממאי דר' יוסי וכו' עוד אמרו במאי אוקימתה כר' יהודה וכו' אלא הא דתני יהודה בריה דר"ש בן פזי וכו' ואלא מאי ר' יהודה ואחי לכתחלה וכו' אלא הא דתני וכו' לעולם ר' יהודה והפילו לכתחלה ולא קשה הא דתניא והא דרביה וכו' השתא דלחית להכי אפילו תימא ר' יהודה וכו' והא דתני ר"י בריה דר"ש בן פזי ר"מ היא וכו' וכו' סוגיא אחת בצרכות פ' היה קורא (דף ס"ו). והרב"י כר"י תמה על רבינו ז"ל תימה גדולה בס' חרפ"ט דהוא ז"ל פסק דשומע מן החרש לא יא ובגמ' אמרו דהא אחיב כר' יוסי ובגמרא פ' היה קורא איפסיקא הלכתא דלא כר' יוסי וכן רבינו ז"ל ענמו בפ"ג מהל' ק"ש כהן ואם לא השמיע לאזנו יא (וכן בהלכות קריאת התורה גבי חרש שאינו שומע הנכרה פסק דינא דהיינו כר' יהודה.) ועוד י"ל לדקדק דכיון דגמרא אמרו במסקנא השתא דלחית להכי אפילו תימא וכו'

הנהרות מיימוניות

לאחויי מאי לאחויי נשים וכדריב"ל דאמר ריב"ל נשים חייבות במקרא מגילה שאף הם היו באותו הנס וכ"ז דעת רבינו המחבר שלא הוציא אלא חרש קטן ושטות: [ג] בפ"ק דמגילה משפחה ומשפחה למאי אהא א"ר יוסי בר חנינא להביא משפחה כהנים לויים וישראלים שמבטלים מעבודתם ובאין לשמוע מקרא מגילה עד מבאין סמוכו של בית רבי שהיו מבטלין תלמוד תורה ובאים לשמוע מקרא מגילה ק"ו מעבודה, ע"ב: [ג] פ"ק בעי רבא מגילה ומת מצוה איזה מהן עדיף מגילה משום פרסומו ניסא או דילמא מת מצוה עדיף בחר דבעייה הדר פשטה מת מצוה עדיף דגדול כבודו פרסומו ניסא או דילמא מת מצוה שבתורה, ע"ב: [ד] פ"ב דמגילה מהיכן קורא את המגילה ויוצא ידי חובתו ר"מ אומר כולה ר' יהודה אומר מאיש יהודי רבי יונה אומר מאחר הדברים האלה וכו' וכו' בגמרא

[א] בתוספתא תניא הכל חייבין במקרא מגילה כהנים לויים וישראלים וכו' עד נשים ועבדים וקטנים פטורין ואין מוציאין את הרבים ידי חובתן ומפרש בה"ג נשים ועבדים וקטנים פטורין במקרא מגילה אלא שהייבין בשמיעה וכן משמע בירושלמי פרק הקורא את המגילה למפרע בר קפרא אומר צריך לקרות בפני אנשים ונשים וקטנים שאף הם היו באותו נס ריב"ל הוה עבד כן מכש בנזי ובני ביתיה וקרי לה קמיהון וכן פרי"ח דנשים חייבות לשמוע מקרא מגילה וכו'. ואומר רבינו שמה שאין שייך לומר כאן אתי דרבנן ומפיק דרבנן הואיל ואין חייבים בקריאתה אלא רק בשמיעה דבהא פליגי ר' יהודה ורבנן דר' יהודה מכשיר קטן בפ"ב וכן פ' ראבי"ה אכן בריש ערכין משמע להדיא שמוציאין אחרים בקריאתן דגרסינן הכל חייבין במקרא מגילה והכל כשרים לקרות המגילה

זמנים. הלכות מגילה והנוכה פ"א

ומברך קודם קריאתה בלילה וכו' על מקרא מגילה וכו'. פרק הקורא את המגילה עומד ויושב (דף כ"ח) מקום שנהגו לברך לאחריה אבל לשניה חייב לברך ואמר מאי מברך מקרא מגילה ושעשה נסים ושהחיינו. וכחז רבינו שזינן שזינך כסוה שזינן שזינך זמן בלילה אינו מברך ביום. אבל יש מן המפרשים שכתבו שעיקר הקריאה היא ביום ושל"פ שזינך זמן ומקום שנהגו לברך אחריה מברך וכו'. שם בגמרא (דף כ"ח): באתרא דהכיני מאי מברך אמר ר' יוחנן הרב את ריבנו:

ד איזהו זמן וכו'. (דף ב'). ראש פ' מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג בי"ד בגמרא זמנים הרבה תקנו חכמים להם ובמשנה כרכים המוקפים חומה מימות יהושע בן נון קורין בט"ו. וכחז רבינו בין בלחץ בין בחל"ל וכן כחז הרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל והביאו ראיות לזה ועיקר. ומפרש בגמרא ששל"פ שאין לו חומה עכשיו קוראין בט"ו:

ה שושן הגדה וכו'. מפורש בגמרא שם (דף ב'): לדברי הכל בשושן קוראין בט"ו ומפני הטעם שכתב רבינו הו"א ונעשה זה גם ומצוה בלילות: ולמה חלו הדבר וכו'. ירושלמי שם:

ו בני הכפרים וכו'. במשנה (דף ב') הכפרים מקדימין ליום הכניסה ופירשו בירושלמי שהו' מפני קריאת ההורה וכן כתבו בתוספות:

ז כיצד אם חל י"ד וכו'. מפורש במשנה בגמרא: וכל אלו שמקדימין וקוראין וכו'. בגמרא (דף ה'). אמר רב מגילה בזמנה קוראין אותה ביחוד שלא בזמנה בעשרה ורב אסי אמר בין בזמנה בין שלא בזמנה קורין אותה בעשרה הוה עובדא והוה לה רב להא דרב אסי. ובהלכות ושל"פ דחש לה רב להא דרב אסי ק"ל כרב. וכן העלה הרשב"א ז"ל מתוך הירושלמי שאמרו כל שאמרו ידחה ליום הכניסה ובלבד בעשרה ושם מוכיח לדעת הירושלמי לא לרין בזמנה עשרה. ופי' זמנה בי"ד או ט"ו לבני כרכין. שלא בזמנה קודם לכן מחמת אי זו סבה שיהיה. ובהשגות ח"א ושל"פ ז"ל עמנו מזה בעשרה וכו' והיכא דלא אפשר קרי ביחוד עכ"ל. וזה דעת רב אסי ממש דודאי חפילו רב אסי לא אמר אין קורין אלא בעשרה ולשתמע עכובא אלא קורין אותה בי' קאמר היכא דאפשר וכבר כתבתי שהרשב"א ז"ל

[פ] ומברך קודם קריאתה בלילה שלש ברכות ואלו הן בא"י אמ"ה אשר קב"ו על מקרא מגילה. בא"י אמ"ה שעשה נסים לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה. בא"י אמ"ה שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה. יוביום אינו [ו] חוזר ומברך שהחיינו. ומקום שנהגו לברך אחריה מברך. בא"י אמ"ה האל הרב את ריבנו והדן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו

והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו בא"י הנפרע לישראל מכל צריהם האל המושיע [ז]: ד איזהו זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר בזמניהם [פ]. ואלו הן זמני קריאתה. כל מדינה שהיתה מוקפת חומה מימי יהושע בן נון בין בארץ בין בחוצה לארץ אע"פ שאין לה עכשיו חומה קורין בט"ו באדר ומדינה זו היא הנקראת כרך. וכל מדינה שלא היתה מוקפת חומה בימות יהושע ואע"פ שהיא מוקפת עתה קוראין בי"ד ומדינה זו היא הנקראת עיר: ה שושן הגדה אע"פ שלא היתה מוקפת חומה בימי יהושע בן נון קוראין בט"ו שבה היה הנס שנאמר ונחה בחמשה עשר בו. ולמה תלו הדבר בימי יהושע כדי לחלוק כבוד לא"י שהיתה חרבה באותו הזמן. כדי שיהיו קוראין כבני שושן ויחשבו כאילו הן כרכין המוקפין חומה אף על פי שהן עתה חרבין הו"א והיו מוקפין בימי יהושע קורין בט"ו ויהיה זכרון לארץ ישראל בנס זה: ו בני [ט] הכפרים שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני ובחמישי תקנו להם שיהיו מקדימין וקוראים ביום הכניסה. כיצד אם חל יום י"ד להיות בשני או בחמישי קוראין בו ביום. ואם חל ביום אחר הו"א משני וחמישי מקדימין וקוראין בשני או בחמישי הסמוך ל"ד: ז כיצד חל י"ד להיות באחד בשבת מקדימין וקוראין בחמישי שהוא יום י"א. חל להיות בשלישי קוראין בשני שהוא יום י"ג. חל להיות ברביעי קוראין בשני שהוא יום י"ב. וכל אלו שמקדימין וקוראין קודם י"ד אין קוראין אותה בפחות

השגת הראב"ד
יכול אלו שמקדימין וכו'. ח"א ושל"פ עמנו מזה בעשרה כרב אסי דהא רב גופיה דפליג עליה חש להא דרב אסי ומאי דכתב רב ז"ל בהלכות ודחה לרב אסי לאו מילתא היא דהיכא דאפשר למיטוי בעשרה מזה למחר עלייתו והיכא דלא אפשר ודאי קרי ביחוד, עכ"ל:

א טור סי' תרפח סמ"ג ס"ג : ב ע"י בעור שם : ג טור וסמ"ג ס"ג : ד טור סי' תרפח סמ"ג ס"ג :

לחם משנה

שמקדימין וקורין וכן בזמן שאין נכנסין בו ואלו הוא מפרש שבאים לעיר לקרות לא ה"ל אלא בזמן שאין נכנסין לעיר מאי זו אלא הכונה היא שבו בכפר עמנו היו מתכנסין צבית הנכנסה להיכי אמר דחש אין נכנסים בכפר בשני ובחמישי להחלוק

ז כיצד חל י"ד להיות בלילה וכו'. וכל אלו שמקדימין וכו'. כתב ה"ה שלא בזמנה קודם לכן מחמת איזו סבה שיהיה וכו' כלומר לא תימא יום הכניסה דכפרים כדפרישית דל"כ קשה דזמן רב אסי ורב כבר נתבטל יום הכניסה וכדקשו עליו אלא תימא מחמת איזו סבה אחרת כמו מפרש צ"ח ויולא בשירא וכדכתב הר"ן ז"ל. ובהשגות ח"א וכו'. כוונת ההשגה במ"ש ומאי דכתב הרב ז"ל ודחה להא דרב אסי (דף ה') לאו מילתא היא לפי הנראה דהכונה להקשות עליו מה שהקשה על הר"ן ז"ל ה"ל הו"א ז"ל דהוא דחה להא דרב אסי משום דאמר ר' יוחנן לקמן דבין הכתובים לרב אסי ז"ל ב"ב (בב"ב) דמשמע דביחוד י"א ועל זה הקשה דמ"מ ימא דהלכתא כרב אסי דעד כאן לא קאמר רב אסי אלא דמלוס לאהרורי היכא דאפשר אבל היכא דלא אפשר י"א וכו' ר"י דאמר לקמן י"א הוא היכא דלא אפשר זו נראה כוונתו ז"ל. ואם כן הבין ה"ה ז"ל דדבריו אלו לכאורה קשה מאי דקאמר וזה דעת רב אסי ממש דלדברא נראה זה כסיוע לדברי הראב"ד ז"ל ח"א"כ נאמר דמתחלה ר"ה להודות לו ונאמר כלומר ודאי דהדיון עמו דדעה רב אסי כך הוא אבל מ"מ הרשב"א ז"ל הכריח כדברי ההלכות ז"ל מכה הו"א הו"א דירושלמי. ואפשר לומר דהוא הבין דברי הראב"ד ז"ל שהקשה להר"ן ז"ל דאמאי דחה לרב אסי לגמרי נהי דלית הלכתא כוונתיה מכה הו"א דר' דר'

הלילה. וקשה דשם סוף פרק הקורא את המגילה למפרע (דף כ"ח) אמרו זה הכלל לאחיו עמי ואמר דדבר שמונתו ביום אחי לאחיו סידור ציזים ודבר שמונתו בלילה אחי לאחיו אכילת פסחים ודל"כ זה הכלל הוא אינו שהוא דלא כהלכתא שהרי רבינו ז"ל בלילות קרבן פסח ספק כר"א וכן בסידור ציזין פסח כהל' תמידין דלא כר' יוסי וכו' וכו' אך נלמד מכלל זה. ועוד קשה דאמאי אמר גמ' דדבר שמונתו בלילה וכו' אחי לאחיו דלא כר"א דזה הכלל אינו משום דהלכתא כר"א דסתם מחני' אחי כוונתיה והו"א דוחק דקשיא סתמא אסתמא ימא דאחי לאחיו מקרא מגילה בלילה דכשר כל הלילה כדכתב רבינו ז"ל. וי"ל לקשיא האחת ושל"פ דכלל זה אינו מ"מ מחני' כלל כ"ל הדברים ושל"פ דזהו דלכילת פסחים פליג ר"א מ"מ היכא דלא אפשר פלוגתא ודאי דאמרינן דהר"ן לכלין דמחני' והיכא דאפשר כללין אסתמיש והיכא דלא אפשר לא אסתמיש. ולשניה יש לומר דגמרא לא שני הכי משום דלא אפשר במשנה דקאמר דחייב אדם לשנות את המגילה בלילה אלא ריב"ל אמרה ואם כן עפי מהכתב לאוקמי כללל לאחיו דבר המפורש במשנה יותר מדבר שאינו מפורש במשנה:

ו בני הכפרים וכו'. נראה שרבינו מפרש ביום הכניסה שקורין הכפרים הוא בכפר שלהם דשם מתכנסים צבתי כנסיות ואין מתקבצים אלא בשני ובחמישי צבתי כנסיות שלהם וכן כתבו החסו' ז"ל בפ"ק דיבמות (דף י"ד) בשם הרב רבי חיים ורירן קושית חוקה שיש שם בגמרא וכן מורה לשון רבינו ז"ל שכתב שאין מתקבצים צבתי כנסיות וכו' משמע דהוא צבתי כנסיות שלהם וכן מורה הלשון שכתב לקמן כפר

הגהות מיימוניות

זה רק שמחה בעלמא שנהגו לשמח התינוקות ולרוד אותם כדי שיחגגו דעתם מתוך זה לשמוע קריאת מגילה ויש מקומות שלא נהגו כהנהגה הזו. ע"כ: [ת] כרב שפון בר אבא א"ר יוחנן ודלא כרבי שמואל בר נחמני דיליף מוהימים, ע"כ: [ט] תניא בתוספתא בפ"א דמגילה היוצא בשירא והמפרש בספניה קורין בי"ד וכן כתב בה"ג לא אמרינן להקדים אלא בכפרים. וכתב רא"ם שאם אינו יכול לקרותה בי"ד שיקדים בי"ג או בי"ב או בי"א לא קודם וכן כתב בעל הרוקח וכתב שאין לברך לא לפנייה ולא לאחריה וכן בתשובת ר' מ"ה דירוד אין לו לברך לא לפנייה ולא לאחריה ואפילו בזמנה דהא לא מייחייב בה כרב אסי דקמן בהג"ה בהילכתא ז' ופסק ראב"ה והביא רמיה מדרסין פ"א דמגילה ירושלמי תני רבי נתן אומר כל החדש כשר לקרות המגילה ואמר הטעם והחדש אשר נהפך וגו' אמר רבי הלבו עד ט"ו דאמר ולא יעבור. הא דאיתמר כל החדש כשר לקרות את המגילה בשביל הולכי דרכים שאין בידם מגילה אבל סעודה אין עושין אלא בט"ו. ואפילו קודם י"א נראה לי דיקרא ד"א לא תנן אלא לכפרים משום יום כניסה אבל להולכי דרכים שרי מדלא אמר רבי הלבו ובלבד מ"א עד ט"ו והתיא דתוספתא בשאפשר לקרות

אמר רבי הלבו אמר רבי חייא בר גוריא אמר רב הלכה כר"ם האומר כולה: [ה] כתב ראב"ה שאין לכתוב הברכות במגילה כלל וראיתו משילתי פ"ב דמגילה דמשמע דלכולי עלמא אין כותבין ברכות בס"ת וה"ה במגילה שאינה חלוקה ומשונה מס"ת הו"א מדרב אחד כדלקמן, ע"כ: [ו] אבל לר"ת נראה שיהא חוזר ומברך זמן כיון שעיקר המצוה ביום דילפינן מוהימים האלה בפ"ג וכן סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא. אמנם נהגו העם כרבינו המחבר וכן הנהיג מהר"ם וכן בעל הרוקח. שוב מצאתי כתוב בשם הר"ם שהוא בעצמו היה מברך גם ביום זמן בלחש בשעת עניית אמן של הקהל כדי לקיים דברי ר"ת, ע"כ: [ז] ירושלמי רב אמר צ"ל ארור המן וארורים בניו אמר ר' תנחום הרבונה זכור לטוב ועיין בבראשית רבה פ' ו' אמר המכסה אני מאברהם לך נהגו לומר להודיע שכל קו"ך וכו' ארור המן אשר בקש לאבדי ברוך מרדכי היהודי ארורה ורש אשת מפחירי ברכיה אסתר בעדי וגם הרבונה זכור לטוב. כדאמר ויאמר הרבונה אתא אליהו אידמי ליה לחרבונה. ונהגו לומר אשר הניא בלילה. ונהגו הקהל לומר אלו הפסוקים בקול רם איש יהודי ומרדכי יצא ליהודים היתה אורה כי מרדכי היהודי ואין

ז"ל הכריע בדברי ההלכות ומ"מ אי איכא עשרה טפי עדיף ברב עם הדרת מלך אצל ח"כ לחזור אחרים :
ח כפר שאין נכנסין וכו'. במשנה (דף ה'). ח"כ יהודה אימתי מקום שנכנסין בשני ובחמישי אצל מקום שאין נכנסין לא בשני ולא

ח ובל עיר שיש בה עשרה בטלמין וכו' ואם אין שם עשרה בני אדם תקנתו קלקלתו והרי הם כחשבי עיר גדולה ואין קורין [אלה] ב"ד. פירוש שכשני העיר מקדימין ליום הכניסה קלקלה הוא להם לפי שהם גדולים ככפר וכשאין קורין אלא ב"ד תקנה הוא להם לפי שהם גדולים כחשבי עיר ולא כבני כפר, ושיעור הלשון

יודע כ"מ שאמר ר"י אימתי אינו אלא לפרש דברי חכמים : ועיר שאין בה וכו'. במשנה אי זו היא עיר גדולה כל שיש בה עשרה בטלמין פחות מכן הרי היא ככפר ובגמרא חנה עשרה בטלמין של בית הכנסת. ומדברי רבינו גרשם דדוקא לעיר בעינן עשרה בטלמין אצל לדרך המוקף חומה לא בעינן וזהו שאמרו איזו היא עיר ולא הזכירו כרך וזה דעת האוספות. והם פירשו מה שאמרו בגמרא (דף ג') אמר ריב"ל כרך שאין בו עשרה בטלמין נדון ככפר דלאו כרך המוקף חומה מיומא יהושע קאמר אלא בסתם כרך המוזכרים בגמרא שהם מקומות גדולים. ונראה שיש לזה הפירוש כעד ממה שהקשו עליו בגמרא מאי קמ"ל תנינא אי זו היא עיר וכו' והיך כרך אינפריכא ליה ואע"ג דמקלטי ליה מעלמא. ואם דברי ריב"ל בכרך המוקף חומה מיומא יב"ל שזמנן בע"ז מאי קושא ממתיחין והא עובא אשמעינן דאי ממתיחין לא שמעינן דינא אלא בעיירות ואיך אשמעינן בכרכין המוקפין. ומ"מ שיטה אחרת יש בזה דאפילו בכרך המוקף מיומא יהושע בעינן עשרה בטלמין ואם לאו ה"ל כעיר וזה דעת הרמב"ן והרשב"א ז"ל :

[ג] בפחות מעשרה: ח כפר שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שאין נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה אלא ב"ד. וכל עיר שאין בה עשרה בטלמין קבועין בבית הכנסת לצרכי הצבור הרי היא ככפר ומקדימין וקוראין ביום הכניסה.

ואם אין שם עשרה בני אדם *תקנתו קלקלתו והרי הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא ב"ד: מ במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה בזמן שיש להם לישראל מלכות. [כ] אבל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה שהוא יום י"ד ויום ט"ו. בני הכפרים ובני עיירות קוראין ב"ד. ובני כרכין קוראין בט"ו: י בן עיר שהלך לדרך או בן כרך שהלך לעיר אם היה דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה ונתעכב ולא חזר קורא כמקומו. ואם לא היה בדעתו לחזור

השנת הראב"ד
 *תקנתו קלקלתו וכו'. ח"כ כהנא אומר ואין לו טעם ואולי מפני שאינו לא כפר ולא כלום וכן אמרו כפרים מקדימין וכן אמר מאימתי נעשים עיר הודחה משכיו בה מעשרה עד מאה ופירש בירושלמי עיר לא כפר עיר לא כרך יותר ממאה כרך הוא עשרה כפר פחות מעשרה לא עיר ולא כפר, וכל זה אינו מסיפק דלעולם אימא לך עשרה ופחות מעשרה כפר הוא עכ"ל :

י בן עיר שהלך לדרך וכו'. פרק הקורא ח המגילה למפרע (דף י"ט). חן בן עיר שהלך לדרך וכו' (עיין בת"מ). וכפי טבע החלוקה שאמר רבא יסבול אחד מג' פירושים, אם שנאמר שאחזר לבן עיר שהלך לדרך ומשם ללמוד לבן כרך שהלך לעיר, או שנאמר דקאי לבן כרך שהלך לעיר ומשם ללמוד לבן עיר שהלך לדרך, או שאמר דקאי אחריו וכו' לב"ע שהלך לדרך לבן עיר שהלך לעיר. והיחזר

נראה מהפירושים הוא הפירוש הראשון דרבא ארישא קאי שיעקר הדבר אם דעהו שלא להמלא במקום שהוא ביום קריאה מקומו ח"כ אם נתעכב קורא במקומו ואם דעהו להתעכב כחן קאת יום קריאת מקומו דהיינו י"ד לב"ע שהלך לדרך ועקר מלהיחזר קבון עירו וקורא עמיה ומשם ללמוד לבן כרך שהלך לעיר שאם דעהו לחזור יום קריאת מקומו דהיינו ט"ו ח"כ אם נתעכב קורא במקומו ואם דעהו להתעכב קאת יום קריאת מקומו דהיינו ט"ו בטל מעליו שם אנשי מקומו והל עליו שם אנשי העיר הזאת ופרזו בן יומא פי' שיומו שהוא יום קריאת אנשי מקומו שהם מוקפים ודעהו להתעכב כאן קאתו מקרי פרוז וכן פי' מוקף בן יומא מיקרי מוקף. אצל לא יתכן פי' זה לפי שהוא בניו על שרצה קאי ארישא ומשם אנו לומדים לסיפא ובגמרא אמרין איפכא דמדפרזו בן יומא מיקרי פרוז מוקף בן יומא וכו' הרי שמצן כרך שהלך לעיר אנו לומדים לב"ע שהלך לדרך. והטור כהנא ב"ע שהלך לדרך וכו' ויש לדקדק בלשון מה הוסיף בלשון כיצד ממה שאמר קודם. ב' למה למעלה הפס' ב"ע שהלך לדרך בתחלה וכיכיל הפס' בהפס'. ג' למה בב"ב שהלך לעיר אמר חל עליו ובב"ע שהלך לדרך אמר כסתלק מעליו וכו'. ולזה אמר שבלי ספק הרי"א לא הפס' פי' שני משום דהיכי נימא דרבא לא קאי אלא אסיפא ומינה ילפינן לרישא ואורחא דגמרא איפכא הוי גס הפירוש הא' לא ישר בעיניו מהטעם שאמרנו למעלה ולכן הפס' הג' דרבא קאי בין ארישא בין אסיפא וה"פ דמשום לאו וב"ע שקריאה מקומו ב"ד אם כשהלך לדרך לא היה דעהו להמלא בחזרו מקום ביום ההוא ח"כ אם נתעכב עדיין הוא כחשבי עיר גדולה ואין קורין [אלה] ב"ד. פירוש שכשני העיר מקדימין ליום הכניסה קלקלה הוא להם לפי שהם גדולים ככפר וכשאין קורין אלא ב"ד תקנה הוא להם לפי שהם גדולים כחשבי עיר ולא כבני כפר, ושיעור הלשון כאילו אמר קלקלתו תקנתו וכן הוא פירוש קלקלה שאין שם י' תקנתו להיות גדוין כחשבי עיר גדולה לקרות ב"ד. וכבר היה אפשר לפרש דלדרכה כשזמנא חרוך יותר כלומר שמקדימין תקנה הוא להם וכשזמנא קיר כלומר שיש להם יום מיוחד ולא יותר. קלקלה הוא להם ולפי זה יתיישב הלשון כפשוטו שלפי שאמר למעלה שאם יש שם עשרה בטלמין הרי הם ככפר אמר לא יעלה על דעתך לומר כ"כ בשאין שם עשרה בני אדם שהיה נדונה ככפר אלא לדרכה מה שמתשוב שמתקן אותה לשחזון ככפר שהוא שאין שם עשרה בני אדם הוא סבה לשיחקלקל ולא יקראו אלא ביום מיוחד כחשבי עיר גדולה. אלא שבספ"ב דסנהדרין (דף כ"ב:) ופ"ב דתענית (דף י"א.) אימא שתקנתו קלקלתו ומהפירוש כפירוש הראשון :

א עור ומ"א ס:

א עור ומ"א ס:

ועוד האריך ואין להאריך בזה שאין לנו קריאה קודם י"ד בזמן הזה כמו שיבאר בסמוך :

מ בר"א שמקדימין וקורין וכו'. בגמרא (דף ב'). ח"כ יהודה אימתי בזמן שהשנים כהקפן וישראל שרויין על אדמתם אצל בזמן הזה אין קוראין אותה אלא בזמנה והוא כדברי חכמים כמבואר שם :

י בן עיר שהלך לדרך וכו'. פרק הקורא ח המגילה למפרע (דף י"ט). בן עיר שהלך לדרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא במקומו ואם לאו קורא עמיה. ובגמרא אמר רבא לא שנו אלא שעתיד לחזור לבלי י"ד ונתעכב ולא חזר אצל אין דעהו לחזור לבלי י"ד קורא עמיה דהיינו על בן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרוזות מלדי כתיב הפרזים למה לי למכתב היושבים בערי הפרוזות הא קמ"ל דפרזו בן יומא נקרא פרוז ומדפרזו בן יומא נקרא פרוז מוקף בן יומא נקרא מוקף י"ב לשון הגמרא. ופירש"י ז"ל והרבה מן המפרשים דעה דרבא חבן כרך שהלך לעיר קאי דלא הימה בשעתיד לחזור במקומו בזמן חיובו של כרך דהיינו לבלי ט"ו אלא בשעתיד לחזור לבלי י"ד ואינו מתעכב שם ביום י"ד קאת אצל אם אין דעהו לחזור למקומו לבלי י"ד אלא

דאין מעבירין על המצות היום הראשון שהוא י"ד ראי לישא וליחן בו אם יתחייב להם ביום ההוא ח"כ אם נתעכב עדיין הוא כחשבי עיר גדולה ואין קורין [אלה] ב"ד. פירוש שכשני העיר מקדימין ליום הכניסה קלקלה הוא להם לפי שהם גדולים ככפר וכשאין קורין אלא ב"ד תקנה הוא להם לפי שהם גדולים כחשבי עיר ולא כבני כפר, ושיעור הלשון כאילו אמר קלקלתו תקנתו וכן הוא פירוש קלקלה שאין שם י' תקנתו להיות גדוין כחשבי עיר גדולה לקרות ב"ד. וכבר היה אפשר לפרש דלדרכה כשזמנא חרוך יותר כלומר שמקדימין תקנה הוא להם וכשזמנא קיר כלומר שיש להם יום מיוחד ולא יותר. קלקלה הוא להם ולפי זה יתיישב הלשון כפשוטו שלפי שאמר למעלה שאם יש שם עשרה בטלמין הרי הם ככפר אמר לא יעלה על דעתך לומר כ"כ בשאין שם עשרה בני אדם שהיה נדונה ככפר אלא לדרכה מה שמתשוב שמתקן אותה לשחזון ככפר שהוא שאין שם עשרה בני אדם הוא סבה לשיחקלקל ולא יקראו אלא ביום מיוחד כחשבי עיר גדולה. אלא שבספ"ב דסנהדרין (דף כ"ב:) ופ"ב דתענית (דף י"א.) אימא שתקנתו קלקלתו ומהפירוש כפירוש הראשון :

לחם משנה

שם ומפני כך הוא מחוקק דהוא כעיר גדולה ובגמרא (דף ג') איכא מימרא דריב"ל כרך שיש בו ולבסוף הוקף וכו' ולא הזכירה כאן רבינו ז"ל ונראה שהוא סבור כפירוש רש"י ז"ל דלא נאמרה לעינן מקרא מגילה אלא לעינן בתי ערי הומה. עוד שם כרך שהרב ולבסוף יש ואוקומה בגמרא כרך שהרב מעשרה בטלמין והיינו ודאי שלא הוקף מיומא יהושע שאם הוקף מיומא יהושע אפילו אין בו י' בטלמין נדון ככרך, ולא הזכיר רבינו ז"ל מכל דבר זה כלל :

מ בר"א שמקדימין וכו'. שם (דף ב') אמר ר' יהודה וכו' והוא כדברי חכמים. ובגמרא הקשו מינה להיחא דאימתי במקום שנכנסין בשני ובחמישי וכו' ואוקימו חד כר' יהודה וחד כר' יוחי ב"ר יהודה ורבינו ז"ל פסקה להרחי משום דבגמ' לא הקשו אלא דמשמע לכו כר' שאמר אימתי וכו' בזמן שאין מלכות קאמרה דהוא בזמנו אצל רבינו ז"ל ביאר הדבר כבר שלא דבר אלא בזמן שזמנא הכניסה: **בן עיר שהלך לדרך וכו'. עיין בהרב"י ז"ל כי הוא האריך לבאר זה יפה. ומה שאמר רבינו ז"ל ונתעכב וכו' הוא משום דסובר דהכל הלוי במהפכה ואין תלוי הדבר במעשה אצל מלשון ה"ה ז"ל נראה שהדבר תלוי במעשה שכתב אלא כשעתיד לחזור וכו' ואין מתעכב שם ביום י"ד וכו' משמע דהדבר תלוי במעשה, ואע"פ שנראה שזה לפרש דברי רבינו ז"ל לא בא לפרש אלא ענין זמן הקריאה דקאמר רבינו ז"ל דאיירי בזמן קריאת המקום שהוא בו עתה אצל בהא לא קא מיירי דודאי פליג רבינו ז"ל**

דר' יוחנן ועוד דאין הלכה כהלמיד במקום הרב וכדכתבו האוספות מ"מ מיהא מיהא חיישין כי היכי דהייש רב גופיה והיכא דלשאר למיהדר בתר עשרה מזה למיהדר ולכך השיג עליו ה"ה ז"ל דהיכי קאמר הכי דאם כן פירש היינו דעה רב אסי מתא וכיון דהוא מודה לית הלכתא כרב אסי משום דאין הלכה כהלמיד במקום הרב ח"כ ודאי ללא חיישין לרב אסי כלל. וכתיב עוד ומ"מ וכו', הרגיש לפי פירושו דפלוגתא דרב ורב אסי הוא אי מזה למיהדר או לא ח"כ רב דס"ל דאינו אפילו מזה אם כן תקשי ליה מהיכא דסמכו של בית רבי שמצטנין ת"ה שלהם לקרותה וכדקשה הר"ן ז"ל והיכא הוא בעמנו דמ"מ ח"כ שאין לר"ך לחזר אחרים ברוב עם הדת מלך. ומ"ש דודאי אפילו רב אסי וכו' משמע דדקדק מלשון רב אסי מדלל קאמר אין קורין אלא בעשרה דהוא משמע עיכובא ומדקאמר קורין אותה ב' משמע דלכתחלה קאמר. ויש לדקדק דברי אמר קורין שלא בזמנה בעשרה והאי קורין משמע עיכובא וכדמשמע מדברי רבינו ז"ל שכתב וכל אלו שמקדימין וכו' אין קורין אותה בפחות מעשרה דמשמע דהוא עיכובא. ויש לומר דמאי דקאמר קורין הוא משום בזמנה ביחיד והתם לא שייך לומר אין קורין אלא ביחיד אצל רב אסי הי"ל בין בזמנה בין שלא בזמנה אין קורין אותה אלא בעשרה :

ח ובל עיר שאין בה עשרה בטלמין וכו' תקנתו קלקלתו וכו' ואין קורין אלא ב"ד. ר"ל הקלקול שלו הוא מתקן דהקלקול שלו הוא דלחן בו עשרה בני אדם דריס

הנהות מיימוניות
 שחיה יכול לקרות והלכה בר' יוחנן לגבי רב רב אסי אפילו היכא דפליגי עליה להדיא וכן פסק ר"ת וכן ס"ה. וכן רבינו שמריה ודלא כה"ג. וספר יראים רב עמרם ורבינו גרשם דפסקי כרב אסי, ע"כ: [כ] פ"ק זו דברי ר"ע שתימתאה אבל חכמים אומרים בזמן הזה הואיל והכל סתובלין בה אין קורין פירוש הואיל והכל סתובלין בה ואין מקדישין על

לקרית עמחו, ע"כ דברי ראב"ה: [ז] אמר רב מגילה בזמנה קורין אותה ביחיד ושלא בזמנה בעשרה וכן פסק ר"ה וכן רב אלפס ודלא כרב אסי דאמר בין בזמנה בין שלא בזמנה בעשרה ואע"ג דחש לה רב להא דרב אסי מדאמר רבי יוחנן בפרק ב' הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים לא יצא ה"מ בצבור אבל ביחיד יצא הרי הוא אומר

זמנים. הלכות מגילה פ"א

עליו אכל ב"ע שהגיע זמן מקומו ואנו פוטרים אותו מטעם שהיה להעבכ שיד פטיר למימר הסתלק מעליו, והטעם שלמעלה חסם ב"ע בחולה לפי שהפס לשון המשנה אכל בכיזב חסם בהפך להודיענו חולשת הפירוש הא' דרבה קאי ארישא ומשם נלמד לסיפא ורמז לנו דה"ל משום דמזן כרך וכו' ילפינן לב"ע וכו' כמ"ש למעלה. א"ל לפי שהלוקק בן כרך וכו' מוסכמת מרוב הפוסקים לכן חסמה ראשונה וזוהי נתיישב לשון הר"י. אכל קשה קנה דוחק והוא שזוהי הסי' מוקף בן יומו וכו' ה"פ מוקף בן יומו שאיבד יום עירו דהיינו שהיה דעמו להעבכ מיקרי מוקף ונחלק מעליו חובת אשוי מקומו ופרזו בן יומו היינו שנהעכב בעיר יום י"ד שהוא יום קריאתה חל עליו חובת בני מקום זה. ולכן פירש"י הפירוש השני דהיינו דרבה קאי אב"ב שהלך לעיר שקריאתה ב"ד א"ל היה דעמו להמלא עמהם ביום קריאתה אף אם נהעכב אינו נהעכ רק כלאשוי מקומו ואם דעמו להעכב הרי הוא נהעכ עמהם וקורא עמהם דה"ל פרוז בן יומו ומיקרי פרוז ומינה לב"ע שהלך לדרך שקריאתה ב"ע"ו א"ל דעמו שלא להמלא שם יום קריאתה לא הוי מוקף ליומו וקורא במקומו ב"ד אכל א"ל עמיד להעכב יום קריאתה דהיינו פ"ו אין נריך לקרואה ב"ד אלא ממחין וקורא עמהם אע"פ שסופו לחזור לאחר זמן משום דהוי מוקף ליומיה ומיקרי מוקף. ורבינו סתם דבריו שכחז בזמן הקריאה ולא משתמע א"ל פ"ו בזמן קריאת המקום שיאל משם או בזמן קריאת המקום

אלא שנהעכב שם אותו הלילה וקנה מן היום שהוא עיקר הקריאה אפילו יאל שם קודם ע"ו וחזור למקומו קורא כעיר וה"ל לכן עיר שהלך לדרך ואין דעמו לחזור לביל ע"ו. ולפי פירוש זה שכחז רבינו א"ל דעמו לחזור למקומו בזמן קריאה ר"ל בזמן קריאת המקום שהוא בו עתה לא זמן המקום שיאל משם וכן עיקר:

וכרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו א"ל אין ביניהם יתיר מאלפים אמה הרי זה כרך וקוראין במ"ו: י"א עיר שהיא [מ] ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה בימות יהושע בן נון או אחר כן הוקפה קוראין בשני הימים שהן י"ד ומ"ו ובליליהם. ומברכין על קריאתה ב"ד בלבד הואיל והיא זמן קריאתה לרוב העולם: י"ב יקראו את המגילה באדר ראשון ואחר כך עיברו בית דין את השנה חזורים וקוראים אותה באדר השני בזמנה: י"ג אין קוראין את המגילה בשבת גזירה [נ] שמא יטול אותה בידו וילך אצל מי שהוא בקי לקרותה ויעבירה ארבע אמות ברשות הרבים. שהכל חייבים בקריאתה ואין הכל בקיאין בקריאתה. לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת מקדימין וקוראין אותה קודם השבת. ושואלין ודורשין בהלכות פורים באותה

א עור סי' תפ"ט וע"פ: ב עור ומ"ג ס"ט: שבת

ראשונה אלא שסמכו להם על מ"ש דהכרח הוא לפרש דעד כמה אסמוך לו בלבד קאי דאי לא למה הוזכר נראה עמו. ונ"ל שיקר הוספה דבריו רבינו כרך וכל הנראה עמו וכל הסמוך לו א"ל אין ביניהם וכו', וא"ל אין ביניהם לא קאי אלא אסמוך בלבד וזה דבר מוכרח בגמרא:

י"א עיר שהיא ספק וכו'. שם (דף ה"ו): רב אשי קרא מגילה בהול ב"ד ובט"ו אלמא מספקא ליה חזקיה קרא בטבריא ב"ד ובט"ו משום דמסקתא ליה. וכתב רבינו שמבשר בראשון ולא בשני וכן כתבו ז"ל, ומ"מ י"מ שכתבו דמדת חסידות היה להם אכל מדין גמור אזליק בשר רובא דעלמא ולאו מוקף נינהו. ויש מי שכתב שלא חשו לספק זה אלא בל"י שהיו עריהם ידועות בשעת התקנה מחמת דין בית דבתי ערי חומה אכל בח"ל מעיקרא כך התקינו שכל שהוא ספק לא יקראו אלא ב"ד. וי"מ שהיו סוכרים ונהגין כדברי רבינו וכן ראוי לעשות:

י"ב קראו את המגילה באדר וכו'. משנה שם (דף ו'): קרוב ללשון רבינו: י"ג אין קוראין את וכו'. שם (דף ב' ודף ד'): במשנה ומבאר בגמ' הדין והטעם: לפיכך א"ל חל וכו'. במשנה שם (דף ב' ודף ד'). ובגמ' פורים שחל להיות בשבת

היתה וכו'. כתב הרב המגיד ז"ל שבנוסחת הספרים כ"כ וכתב שהנוסחה האמיתית כרך וכל הנראה עמו וכל הסמוך לו וכו' וא"ל אין ביניהם לא קאי אלא אסמוך בלבד וזה דבר מוכרח בגמרא. וא"ל חומר הרי הקנה דברי רבינו בשבט הנוסחה אכל מה נעשה והטור כתב ז"ל וכן הכפדים הסמוכים להם אפילו אינם נראים עמהם כגון שהם בעמק או שגראים עמהם אפילו אינם סמוכים כגון שהם בהר ובלבד שלא יהיו רחוקים יותר ממיל, וא"ל בלבו לומר שגם נוסחה ספרי הטור נחקן כאשר חקנו ונסתה רבינו מה נעשה להר"ן שכתב על מיתת ריב"ל דכרך וכל הסמוך וכו' דאפשר דכי אמרינן ועד כמה וכו' אכולה מילתא מהדר בין לנראה עמו בין לסמוך ועליו ליישב לשון הגאונים האלה אשר מפיחהו חזו חיים. ואלמא הדבר שמה שספק הרב המגיד ראוי לספקו כל מעיין הוא שאל"כ למה הוזכר נראה שחרי א"ל אין ביניהם יותר ממיל הרי הוא סמוך ואפילו אין נראה עמו דינו כמוהו וא"ל רחוק יותר אינו נדון כמוהו. וליישב זאת הקושית ראיתי להביא לשון הגמרא ולפרש הפירושים אשר בוצעו החלוקה אפסרית. בפ"ק דמגילה (דף ב'): אמר ריב"ל כרך וכל הסמוך לו וכל הנראה עמו נוסף אריב"ל וכו' חנא סמוך אע"פ שאינו נראה עמו ופי' נראה אע"פ שאינו נראה ביושבת נחל ע"כ בגמרא. והנה אפשר לנו לפרש דכי בעי ועד כמה לא בעי מידי דאפילו דלמראה לא בעי מידי דאפילו רחוק כמה כיון דרואין אותו מן הכרך נדון כמוהו. ונראה שזה דעת הר"ה ואפשר היה לנו לומר שגם דעת רבינו והטור זה הוא וכשכתבו א"ל אין ביניהם אלפים אמה ארישא קאי דהיינו אסמוך לו דאילו לנראה לא בעינן האי שיעורא כדאמרן אלא שזה דוחק, א"ל אפשר לפרש דכי בעי ועד כמה לא בעי אסמוך דסמוך משתמע סמוך ממש דהיינו בעיבורה של עיר אלא אנראה בעי דאין סברא לומר שאפילו רחוק כמה פרסאות לפי שהוא נראה מן הכרך יהיה נדון כמוהו וזה נראה דעת רבינו והטור שכשכתבו א"ל אין ביניהם אלפים אמה וכו' ארישא דהיינו נראה אע"פ שאינו סמוך קאי. ועוד אפשר לפרש דכרך אחרת דכי קאמר א"ל אין ביניהם אלפים ה"פ בשתתן חבל מעיר לעיר באויר לא מדה בקרקע וכוון הוא לדעת הר"ן:

משנה למלך

י"א עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מוקפת חומה מיומת יהושע בן נון או אח"כ הוקפה קוראין בשני הימים וכו'. בפ"ק דמגילה, וכתב הר"ן וז"ל ולענין עיירות המוסקפות א"ל ס' מוקפות חומה מיומת יהושע בן נון או לא אורו הגאונים שהלכין בסן אחר רוב עיירות שרובן אינן מוקפות חומה וקרינן בסן ב"ד ועוד שאפילו תאמר שהוא ספק שקול ס"ל ספק של דברייהם ולקולא ומלא פוטרו בכניהם ונטל ממנו בודאי מקרא מגילה לפיכך קורא בראשון ופטור בשני פ"כ. וכונן דבריו נראה דכיון דמן דיון הוי ספק של דברייהם ולקולא אלא דלא אפשר גמול לקולא דא"כ מלא אמה פוטרו בשניהם דבכל יומא איכא למימר שמה אינו חייב ביום זה מ"ש"י אמרינן דיקרא בראשון ופטור בשני משום דהוי ספק של דברייהם דשמא נטטר כמה שקרא בראשון ומאי דאמרינן דיקרא בראשון הוא משום דכיון דע"כ נריך לקרות יום אחד או ב"ד או כע"ו נריך לקרות ב"ד דחייב שבה המנהג לידו נריך שיקיימנה: ויש לנדקדק מההיא דאיעביא לן פסקי התלמי (דף מ"ט). תמידין דלמחר ומוספין דהאידינא תמידין עדיפי שכן תדיר או דלמא מוספין עדיפי דהו"ל הדבר שקול א"ל הקריבו למוסף היום הקריבו וא"ל ראו להניח למחר לתמידין יתחו ע"כ. וא"ל כפי מה שכתבנו כיון דמסקתא לן איזו מהם קודם הו"ל דיקריבו אותם למוסף היום שהיא המנהג שבה לידו תלמי. ונראה דלא דמי דשאני מנחת הלוקות כגון תמידין ומוספין דמסקתא לן איזו מהם עדיף וכיון דלא ידעינן פרשות בידו לעשות המנהג שיראה אכל במנחה אחת דלא ידעינן א"ל יקיימנה היום או למחר ובקיום יום אחד כפי פשיטא דאמרינן ליה שיקיימנה היום ולא יתחנה עד למחר. א"ל

ובגמרא לא מוכח הכי דלמרו שם בפ"ק (דף ד') על מימרא דריב"ל פורים שחל וכו' והקשו שם מאי ארישא פורים אפילו יום עוב נמי דהניח משה תקן להם לישראל וכו' מהו דתתמא

הנהגות מיימוניות

מגילה בטבריא ב"ד ובט"ו דמסקתא ליה אי מוקפת חומה בימי יהושע או לא רב אשי קרי מגילה ב"ד ובט"ו בהוצל דמסקתא ליה וכו', ע"כ: [ג] ודלא כרב יוסף דאמר מפני שעיניהם של עניים נשואות למקרא מגילה, ע"כ:

פי הראיית אלא מונין מקריאת מגילה עד הפסח ואם אלו היו מקרימין ואלו מאחרין אתי למיכל חמץ בפסח, ע"כ: [ג] מ"ק אמר ריב"ל כרך וכל הסמוך לו וכו' עד וכמה א"ר ירמיה ואיתימא ר' חייא בר אבא כמחמתן לטבריא מיל, ע"כ: [מ] מ"ק חזקיה קרי

